

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมของชุมชน และกลไกทางสังคมในการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนชนบทภาคเหนือ การศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย บุคคล กลุ่มบุคคล และกลุ่มองค์กรที่เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความขัดแย้งได้แก่ สมาชิกกลุ่มในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น พระสงฆ์ ครู กลุ่มเจ้าของโรงงาน เจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐ ผู้อาวุโส ในพื้นที่หมู่บ้านต้นผึ้ง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างทางสังคมของชุมชนชนบท มีส่วนเกี่ยวข้องที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ความสัมพันธ์และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ระบบการผลิต การบริโภค ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างการเมืองการปกครอง ที่ทำให้เกิดภาวะอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งทั้งที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน และความขัดแย้งที่ไม่ปรากฏชัดเจน ลักษณะความขัดแย้งที่พบได้แก่ ความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ในชุมชนด้านการประกอบอาชีพที่แตกต่างของสมาชิกในชุมชน ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าของโรงงาน ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของโรงงานกับชาวบ้านที่รับงานไปทำที่บ้าน และความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในองค์กร ดังเช่น กรณีการเอารัดเอาเปรียบค่าแรง ผลกระทบจากน้ำเสีย การรวมกิจกรรมของกลุ่มสมาชิก การแบ่งหน้าที่ระหว่างสมาชิกกลุ่ม การหากระแวงในการปฏิบัติงานของสมาชิกด้วยตนเอง การทำผิดกฎ กติกา ของกลุ่ม

ความขัดแย้งที่เกิดจากวัฒนธรรม ประเพณี เป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาวบ้าน กับชาวบ้านด้วยกันเอง ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณี รื่นเริง จนมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันระหว่างสมาชิกในและนอกชุมชน และความขัดแย้งระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อใหม่ โดยเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อาวุโส กับคนหนุ่มสาวในหมู่บ้าน

ความขัดแย้งที่เกิดจากการเมืองการปกครอง มีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับกลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งในเรื่องการเก็บภาษีล่าไยที่เหลื่อมล้ำกัน และความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานภาครัฐ ในกรณีการแก้ไขปัญหา น้ำเสียจากโรงงานย้อมผ้าบาติก

อย่างไรก็ตามโครงสร้างทางสังคมไม่ได้มีส่วนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเท่านั้น แต่ได้ถูกใช้ เป็นเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง ได้แก่ ระบบเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางสังคม การใช้มิติอำนาจทางวัฒนธรรม คือ การที่ชุมชนมีความเอื้ออาทรกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเคารพนับถือผู้อาวุโส ผู้เฒ่า ผู้แก่ การให้การยอมรับในบทบาทผู้นำชุมชนของตน และได้นำเอาประเพณีเป็นตัวยึดโยงความสัมพันธ์ในชุมชน การปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ ตลอดจนการนำกฎ กติกา ระเบียบ ของกลุ่ม ที่ชุมชนช่วยกันคิดค้นขึ้นมาใช้ในการควบคุมไม่ให้เกิดความ ขัดแย้ง หรือแก้ไขความขัดแย้งไม่มีความรุนแรงบานปลายออกไป

กระบวนการจัดการความขัดแย้ง ชุมชนใช้กลไกต่างๆ ในการจัดการ แยกเป็นการป้องกันความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว การควบคุมความขัดแย้ง และการระงับความขัดแย้ง รูปแบบและกลไกที่ใช้ ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ สาเหตุ ที่มา ลักษณะ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และระดับความขัดแย้ง

วิธีการ รูปแบบ การจัดการขัดแย้งที่เกิดขึ้น ชุมชนใช้วิธีการใกล้เคียง ประนีประนอม วิธีการเจรจาต่อรอง วิธีการเรียกร้องด้วยวาจา วิธีการออกกฎระเบียบ วิธีการไม่คบหาสมาคม วิธีการวิพากษ์วิจารณ์ และวิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน

This thesis was aimed at examining the community social structure and social mechanisms used in resolving conflicts manifested in the Upper Northern rural community. Qualitative in nature, the researcher undertook field observations and inquiries well as in-depth interviews in order to obtain needed data and information. Key informants comprised a village head, community leading figures, local temple monks and school teachers, local organizations' members, factory owners, government officials in the area, and the elderly. Such people were key figures in handling and resolving conflicts within the community. The study site was Ton Pueng Village, Mae Raeng Sub-District, Pa Sang District, Lamphun Province.

Research findings were as follows :

The rural community social structure studied was found to have brought about the conflicts found in the study site. That very structure itself had been brought into being by the external, larger social, economic, and cultural changes which drastically altered existing beliefs, values, social interaction/relationship patterns and networks, economic interests, production, consumption and other cultural systems and practices, as well as political power equations. Such conflicts were both of explicit and implicit nature. Some were conflicts of interests generated by different occupations held by community members. Some were those between villagers in general and factory owners, between the latter and those villagers who worked for the factory on a consignment basis. Yet, others were those among organizational

members instigated by underpaid wage, unequal and unfair share of responsibility, different degrees of organizational activity participation, work-based suspicion, violation of organizational rules and regulations.

Culturally and traditionally induced conflicts were those between local villagers and outsiders manifested mostly during community fairs and festivals in the form of physical brawls. However, as regards conflicts between new and old beliefs they were found to have been between the village elderly and youth.

Politically and administratively speaking, conflicts also occurred between villagers and local politicians instigated, for example, by the latter's imposed longan levies. The government agency mishandling of the batik factory waste water disposal problem also led to conflicts between it and villagers in general.

However, not only did the community social structure play a part in generating conflicts, it was also seen and used as a problem-solving instrument as well. Problem-Solving in this context meant problem prevention, problem solution as well as preventing the problem from becoming worse. Elements of such social structure included kinship system; social relationships; cultural power dimensions such as community members' sense of consideration, interdependence and mutual assistance, respect for the elderly, recognition of the community leader role, etc.; utilization of traditions as a binding force within the community; traditional beliefs-based conduct; and the application of community-generated rules and regulations.

As regards the conflict resolution process the community was found to have adopted a variety of methods and mechanisms in preventing, controlling, resolving and settling conflicts depending upon their causes, origins, nature, circumstances and levels as well as involved figures or parties. Such methods and mechanisms involved negotiations, compromises, bargaining, verbal orders, rule regulating, ostracizing, criticizing, and exchanges of interests.